

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З УЧИТЕЛЯМИ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ОКРУГУ

Переорієнтація завдань навчально-виховного процесу в навчальних закладах сільської місцевості на засадах особистісно орієнтованої освіти, утвердження ціннісності гуманістичної педагогіки вимагає пошуку нових підходів до формування змісту освіти, визначення її структури, а загалом – до управління навчально-виховним процесом на нових методологічних і теоретичних засадах. Зазначені процеси повинні розпочатися з удосконалення підвищення професійної майстерності вчителя, формування життєво важливих компетенцій та зростання якості знань учнів, які навчаються у малочисельній школі.

Мета статті: розкриття особливостей організації науково-методичної роботи з учителями в умовах освітнього округу.

Вивчення і аналіз наукової літератури, нормативних документів, досвід роботи свідчать, що успішне розв'язання проблем організації науково-методичної роботи має позитивний вплив на результати діяльності сільської школи. Зазначені проблеми знайшли своє відображення у працях відомих учених Ю. К. Бабанського, Н. П. Волкової, Ю. З. Гільбуха, І. В. Зайченка, Л. В. Занкова, М. Ю. Красовицького, С. В. Крисюка, В. В. Мелешко, І. Г. Осадчого, В. І. Павленка, О. В. Пастовенського, В. М. Прокуріна, О. Я. Савченко тощо.

Учені розкривають значення науково-методичної роботи, доводять, що вона сприяє збагаченню педагогічного колективу педагогічним досвідом, спонукає вчителів до роботи над підвищенням своєї професійної майстерності, формує готовність педагогічних працівників до інноваційної роботи, здійснення дослідно – експериментальної діяльності. Проте нині відсутнє дослідження, в якому було б розкрито теоретико-методичні засади організації науково-методичної роботи з учителями в умовах освітнього округу.

Ідею глобалізації сільського освітнього простору у адміністративному районі реалізував у Ставищенському районі Київської області вітчизняний учений І. Г. Осадчий, теоретично обґрунтувавши та створивши районний освітній округ, методологічною основою якого є теорія освітніх мереж. На відміну від думки про закриття невеликих сільських шкіл і збереження однієї на кілька населених пунктів науковець запропонував підсилити освітній простір існуючих шкіл, взаємоузгодити дії, перерозподілити і делегувати повноваження. Сільська дитина стала учнем не однієї школи, а кількох міні-модулів, обраних за її бажанням і об'єднаних в єдину мережу. Процес навчання став особистісно-

зорієнтованим. У такій системі освіти кожна дитина отримала можливість будувати свою власну освітню траєкторію.

Ученим «вперше розроблено цілісну синергетичну теорію функціонування і спрямованого розвитку освітніх систем – теорію БМ-система («система без меж»); введено поняття спрямованого розвитку; розроблено й теоретично обґрунтовано технологію забезпечення спрямованого розвитку освітніх систем; введено поняття «територіальний освітній округ»; запропоновано класифікацію територіальних освітніх округів та нормативне забезпечення їх функціонування; розроблено теоретичне обґрунтування методик спрямованого розвитку педагогічної культури вчителя та управлінської культури директора загальноосвітнього навчального закладу» [2; 8; 9].

Сучасна освіта ставить високі вимоги до професійного зростання вчителя, тому для вирішення педагогічних завдань важливу роль у сільській школі відіграє організація системної науково-методичної роботи. На думку І. Г. Осадчого організаційно-методичну роботу у районному методичному кабінеті територіального освітнього округу здійснюють методисти методичного центру. Методичний центр створюється як структурний підрозділ районного методичного кабінету відділу освіти і є сервісною службою з підвищення педагогічної майстерності сільського вчителя. Головною метою центру є здійснення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах освіти та підвищення професійної майстерності педагогічних працівників.

Як вважає науковець, методисти надають індивідуальні консультації для вчителів, організовують та координують роботу постійно діючих семінарів, районних методичних об'єднань, опорних шкіл, творчих груп, занять шкіл підвищення педагогічної майстерності, семінарів-практикумів, консультпунктів для вчителів, які працюють не за фахом; проводять методичні заходи, спрямовані на розв'язання науково-методичних проблем; координують методичну діяльність з обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, науково-дослідними установами, вищими педагогічними закладами освіти.

Учений І. Г. Осадчий зазначає, що «організаційно-методична робота з розв'язання актуальної педагогічної проблеми системи освіти району стимулює процес професійної діяльності педагога, збагачує актуальну базову організаційну культуру методичних систем навчальних закладів новими законами самоорганізації..., дозволяє поглибити знання педагогів, підвищити дієвість цих знань, оцінити рівень професійної майстерності вчителя, спрогнозувати наслідки і результати роботи.»[2, с. 342].

Проблема створення освітнього середовища для реалізації нахилів і здібностей дитини в умовах освітніх округів розглядалася у грудні 2011 року на науковому семінарі Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. «Науково-методичне забезпечення

діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі».

Актуальними були питання: створення освітнього середовища для реалізації нахилів і здібностей дитини в умовах освітніх округів; науково-методичного супроводу інноваційної діяльності освітніх округів на регіональному рівні; удосконалення системи науково-методичної роботи з педагогічними працівниками; електронних навчальних курсів для педагогів; особливостей соціально-педагогічного супроводу учнів, педагогів, батьків; шляхів удосконалення системи роботи з педагогами та обдарованими учнями; створення і розвитку районної системи профорієнтації як умови готовності молоді до професійного самовизначення; перспективного досвіду роботи зі створення системи науково-методичної роботи в освітньому окрузі засобами програмних продуктів; створення інформаційно-освітнього середовища для удосконалення навчально-виховного процесу та інноваційного розвитку закладів освіти, суб'єктів освітнього округу.

Мета цього завдання розвитку сільської школи висуває нові вимоги до організації науково-методичної роботи сільської малочисельної школи. Науково-методична робота з учителями в умовах освітнього округу покликана виявити рівень мотивації вчителів до безперервного удосконалення професійної майстерності.

Умови педагогічної праці вчителя сільської школи мають свої особливості, що вимагають специфічної підготовки педагога до роботи у таких закладах освіти. Відповідна підготовка частіше набувається у процесі практичної діяльності та у ході науково-методичної роботи, що організовується як на базі опорної школи, так і на міжшкільному рівні. У цьому процесі здійснюється системне підвищення професійної майстерності педагогічних працівників шляхом використання інноваційних форм науково-методичної роботи з учителями в умовах освітнього округу.

Організація науково-методичної роботи в межах сільської школи має певні труднощі, які виникають через віддаленість закладу освіти від культурного центру, районного методичного кабінету, опорних шкіл, недостатній рівень методичної підготовки педагогів, обмеженість професійного спілкування з колегами одного профілю, слабка матеріально-технічна база закладу освіти, що ускладнює процес підвищення кваліфікації вчителів та погіршує умови їхньої самоосвітньої діяльності.

У ході науково-методичної роботи реалізуються проекти, що передбачають заходи по збереженню й зміцненню здоров'я учасників навчально-виховного процесу, створення авторських програм, окремих педагогічних технологій, сценаріїв та моделей нетрадиційних уроків і інших науково-методичних розробок.

Науково-методична робота у таких закладах не може обмежуватися можливостями однієї школи, тому для підвищення власної педагогічної

майстерності педагоги можуть брати участь у міжшкільних методичних заходах, які організовуються у опорних школах. Важливу роль у науково-методичній роботі з педагогічними працівниками сільської школи відіграє окружний шкільний методичний кабінет, який, як правило, функціонує в опорній школі і має свої філії у малочисельних навчальних закладах, які відображають перспективний педагогічний досвід роботи учителів школи і досвід вітчизняної практики.

Зміст науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах освітнього округу передбачає: організацію пошукових досліджень в галузі впровадження методики, технологій навчання і виховання, удосконалення форм і методів роботи з педагогічними працівниками; трансформування наукових ідей у педагогічну практику; створення інформаційно-методичного супроводу процесу навчання; здійснення консультування вчителів щодо використання педагогічних інновацій, нових форм організації навчально-виховного процесу, впровадження досягнень психолого-педагогічної науки; пошук, узагальнення, аналіз і впровадження перспективного педагогічного досвіду; розроблення методичного супроводу самоосвіти й саморозвитку педагогів відповідно до процедур їх атестації; впровадження сучасних методик навчання й виховання; розроблення системи моніторингу навчальних досягнень учнів шляхом використання тестової, діагностичної бази; забезпечення просвітницької діяльності й інформаційної підтримки педагогів.

На думку вчених, функції науково-методичної роботи полягають у визначенні системи заходів, спрямованих на досягнення кращих результатів (*планування*); у діяльності з удосконалення структури і змісту методичної роботи (*організаційна*); у систематичному вивчені співвідношення між рівнем компетентності педагогів, що виявляються в узагальненому результаті їх праці, та вимогами суспільства до якості роботи працівників освіти (*діагностична*); передбаченні знань, необхідних педагогам у майбутньому (*прогностична*); виробленні нових положень навчально-виховної роботи, у формуванні, експериментальній перевірці та впровадженні передового досвіду (*моделююча*); відновленні частково забутих або втрачених учителями знань після закінчення навчального закладу (*відновлююча*); виправленні недоліків у діяльності педагогів, пов'язаних з використанням застарілих методик (*коригуюча*); інформуванні, агітації педагогів щодо впровадження досягнень науки, перспективного досвіду (*пропагандистська*); налагодження й підтримання зворотнього зв'язку, в оцінюванні відповідності наслідків методичної роботи завданням та нормативним вимогам (*контрольно-інформаційна*) [1, с. 394].

Система науково-методичної роботи, як сукупність науково-методичних заходів, спрямованих на зростання педагогічної майстерності та професійної компетентності вчителів, забезпечує умови для

розроблення та використання творчих пошуків педагогів у міжкурсовий період.

Загальні завдання науково-методичної роботи у цих закладах передбачають: виявлення рівня мотивації вчителів до безперервної фахової освіти, створення умов для підвищення кваліфікації учителів у міжкурсовий період, розвитку педагогічної майстерності, підготовки керівників шкільних методичних об'єднань, творчих груп, майстер-класів до роботи в малочисельних класах; надання методичної допомоги відповідно до потреб педагогів; підготовку вчителів до атестації; розвиток педагогічної творчості вчителів; створення умов для науково-дослідницької діяльності; розроблення методичного супроводу навчально-виховного процесу; використання нових форм навчання, що підвищують ефективність навчально-виховного процесу.

У сучасній практиці роботи з педагогічними працівниками в умовах освітнього округу активно використовується метод моделювання, у процесі якого створюються варіативні моделі науково-методичної роботи, що розробляються відповідно до визначених завдань: розроблення науково-методичного супроводу освітнього процесу; вивчення нормативно-правових документів про освіту, освітніх стандартів, навчальних програм, нових підручників; поглиблення педагогічних знань; підвищення загального рівня професійної культури; організація співпраці з науковими установами; організація дослідницько-експериментальної роботи; моніторинг навчальних досягнень учнів; розвиток та поєднання традиційних і інноваційних форм науково-методичної роботи; вироблення методичних рекомендацій; удосконалення якості навчально-виховного процесу; поширення перспективного досвіду вчителів у педагогічній пресі, місцевих засобах масової інформації та інших джерелах.

Змістом для розгляду на засіданнях методичних структур можуть бути питання пов'язані з рівнем навченості, вихованості й розвитку учнів школи, вимогами навчальних програм, освітніх стандартів: наявністю варіативних підручників і навчальних посібників; знаннями з психології, педагогіки, методики, управління; освоєнням інновацій, упровадженням інформаційних технологій у навчальну діяльність; наявністю професійних інтересів і запитів педагогів.

У закладах освіти можуть бути удосконалені традиційні та використані інноваційні форми науково-методичної роботи, що проводяться з педагогічними працівниками сільських шкіл в умовах освітнього округу, зокрема: конкурс шкільної науково-методичної продукції, розроблення авторських та адаптованих програм, дидактичних матеріалів, проведення фестивалів методичних ідей, захисту педагогічних проектів, розроблення рейтингу досягнень педагогів, тощо.

Особливістю науково-методичної роботи у школах в умовах освітнього округу є те, що вона спрямована на розробку, апробацію й

упровадження педагогічних технологій побудованих на особистісно орієнтованому підході, що використовується у навчально-виховного процесі, продуктивність якого пов'язана з малою чисельністю учнів у класах сільської школи. Зазначимо, що для підвищення професійної майстерності педагогів малочисельної школи необхідно використовувати педагогічним працівникам інформаційно-комунікативні технології; інноваційні форми науково-методичної роботи з педагогічними працівниками, створивши нові професійні об'єднання та структури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – С. 394.
2. Осадчий І. Г. Теорія і практика спрямованого розвитку системи загальної середньої освіти сільської місцевості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук. – К., 2012. – 40 с.